



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2 Vtrum magis sit in parte appetitiua, quàm in apprehensiuua.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

vt infirmis videtur contingere, cum ad aliqualem latitudinem ex-
erati a cordis pressura leuantur. Signum autem, quod in omni
passione anima sit transmutatio, aliqua praternaturalis in cor-
de, est, nemine in passione eadem actualiter diuini perdurare,
sine corporali lassione aut curatione.

In responsione ad
primam & secundam
aduerte, quod quia
motus animi, qui uo-
cantur animae pas-
siones, scilicet amor,
timor, ira & alia hu-
iustmodi, habent ra-
tionem passionis pro-
prie, secundum quod
interuenit in eis ali-
qua transmutatio cor-
poralis: & huiusmo-
di transmutatio est
annexa motui ani-
mae: ideo huiusmo-
di actus appetitus ani-
malis habent quidem
rationem passionis tra-
sitione annexi: habent
autem rationem ap-
petitui motus, & ta-
lis, puta, ira uel timor
secundum se: pro-
pter quod in littera
dicitur, quod anima
conuenit huiusmodi
pati per accidens: &
alibi, scilicet in 26.
quod est de veritate di-
citur, quod trahit, ti-
mere &c. conueniunt
anima per se: & re-
uera hoc habet com-
positum ratione ani-
mae, illud ratione cor-
poris.

Tex. 12. re-
mo.
Te-
mo.

Intra q. 41.
ar. 1. cor. Et
3. q. 15. ar. 4.
cor. Et ueri,
q. 26. arti. 4.
corp. & ad
18. Et Dio. 3.
Ir. 5. Et 3.
eth. le. 5. fi.
& 1. Pe. le. 2.
Tex. 4. Te-
mo.

quando fit in melius: unde tri-
stitia magis proprie est passio,
quam laetitia.

Ad primum igitur dicendum,
quod patitur secundum quod est cum
abiectione & transmutatione,
appetitur est materia: unde non in-
uenitur nisi in compositis ex ma-
teria & forma, sed pati potest
receptione sola, non est
necessarium quod sit materia, sed potest
esse cuiuscumque existentis in po-
tencia. At autem, etsi non sit compositum
ex materia & forma, habet tamen
aliquid potentialitatis, secundum
quam conuenit sibi recipere &
pati, secundum quod intelligitur,
pati, est, ut dicitur 3. de anima.

Ad secundum dicendum, quod
pati & moueri, etsi non contem-
nunt animam per se, conuenit ta-
men ei per accidens, ut in 1. de
anima dicitur.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa
procedit de passione quae est cum trans-
mutatione ad deteriorem: & huiusmodi
passio animae conuenire non potest nisi
per accidens: per se autem conuenit
composito, quod est corruptibile.

ARTICULVS II.

Utrum passio magis sit in parte appeti-
tina, quam in apprehensua.

Ad secundum sic proceditur.
Vbi quod passio magis sit in parte
animae apprehensua, quam in parte
appetitua. Quod non est primum in
quolibet genere, ut esse maxi-
mum illorum, quae sunt in gene-
re illo, & cum aliorum, ut dicitur in 2.
* Metaph. sed passio prius inue-

Super Questionis
viginti secunde Ar-
ticulum secundum.

In corpore arti. 2.
aduerte, quod cum
determinatum fuerit
in 1. articulo, quod mo-
tus animi habet ra-
tionem passionis, ex
adiuncta transmuta-
tione corporali, pu-
taret quispiam, quod
ex maiori propinqui-
tate ad huiusmodi
transmutationem, debuisset defini, an appetitua, uel apprehen-
sua pars sapiat passionem. Et licet hoc licitum fuisse, & eade co-
clusio ab autore alibi ex hac radice habeatur, eo quod nulla uis
apprehensua causat transmutationem corporalem nisi mediante
appetitua: ac per hoc appetitua propinquior passioni magis ea
participat, ita quod materialiter cadat in eius rationem, ut in responsione
ad 3. in littera dicitur. Altius tamen exortus author ex propriis rati-
onibus motui apprehensuae & appetituae intentum uenatus est: ita
quod seclusa transmutatione corporali, inuenit appetituum motum ha-
bere magis rationem passionis. Cum enim secluso corpore pati consi-
stat in recipere ab agente, & trahi in illud: omne enim agens assimi-
lando sibi patiens, trahit illud ad se, & pars apprehensua minus
trahitur ad agens, quam pars appetitua: consequens est, quod passio-
nis contra dicta magis habeat rationem pars appetitua, quam apprehen-
sua. Et probatur minor in littera: quia pars apprehensua trahitur ab
agente ad hoc, ut sit ipsum secundum esse intentionale; pars uero
appetitua trahitur ab agente ad hoc, ut iungatur sibi secundum
esse naturale. Sed accidit dubitatio: quia aut hic est sermo de pas-
sione, ut est ab agente, aut contra, ut est sine ab agente, siue a fine.
Si primo modo, tunc ambigua uidetur ratio: quia de appetibili non mo-
uet effectiue appetitum, magna quod est. Si secundo modo, tunc nihil
ualet ratio: quia magis patitur qui proprie patitur, quam qui metapho-
rice: finis autem metaphorice agit. Ex hoc igitur quod appetitus ma-
gis trahitur ad suum obiectum, quam pars apprehensua ad suum, non
sequitur quod magis patitur: quoniam apprehensua patitur ue-

residens, a uere agente: appetitua autem non patitur uere.
Ad hoc dicitur, quod sumitur passio uere, & non metaphorice: &
quod appetibilis dicitur. Auer. in 2. Metaph. 36. secundum quod
est in anima, est agens desiderium, & trahit ad se finem, ut est in
re: ita quod differentia assignata in littera, consistit in hoc, quod

agens in partem ap-
prehensiuam, trahit
ipsum ad se in esse
intentionale, & hic si-
fit: ad hoc enim a-
ctio hae & passio or-
dinatur. Appetibile
autem agens in par-
tem appetituum, tra-
hit ipsum effectiue ad
hoc, ut iungatur sibi
realiter, quous modo
conuenit: ita conui-
ctio realis: sufficit e-
nim quod passio illa
per se ordinetur ad
realem conuictionem.
Quod autem a
multis uertatur in du-
bium: an appetibile
agat in appetitum, eis
relinquatur haec du-
bitatio: nos enim ex-
perimur inerti nobis
a malis futuris appre-
hensis, timorem, a pre-
sentibus tristitiam, &
a delectabilibus con-
uictis delectationem,
etiam si nolimus, si-
cut a sensibilibus sen-
sationes.

In responsione ad
primum, dubium oc-
currit, quia si in his
quae pertinent ad de-
fectum, intentio non
attenditur aliquid ac-
cessum ad aliquod ma-
ius, oportet fallam
reddere, aut expiere
tam a doctrina tradi-
ta in 2. Metaph. al-
legata in argumen-
to, quam in 1. poste-
riorum, scilicet, Pro-
pter quod unumquod
que tale, illud ma-
gis: deinde quia uide-
mus quod potentia
maior est penes ac-
cessum ad materiam
primam. Constat
autem potentiam de-

nitur in parte apprehensa, quam in
parte appetitua. non enim patitur pars
appetitua, nisi passione procedente
in parte apprehensua, ergo passio
est magis in parte apprehen-
sua, quam in parte appetitua.
Primum igitur dicendum, quod
uidetur esse minus passiuum. a-
ctio enim passioni opponitur:
sed pars appetitua est magis acti-
ua, quam pars apprehensua. ergo
uidetur, quod in parte apprehen-
sua magis sit passio.

Primum igitur dicendum, quod
est uirtus in organo corporali,
ira & uis apprehensua sensitiua: sed
passio animae fit, proprie loquendo,
secundum transmutationem corpo-
rali. ergo non magis est passio in
parte appetitua sensitiua, quam
in apprehensua sensitiua.

Sed contra est, quod Aug. dicit
in 9. de Ciuitate Dei, quod motus animi,
Graeci pathos, nostri autem, sicut Ci-
cero, perturbationes: quaedam affe-
ctiones uel affectus: quidam uero,
sicut in Graeco huius, expressius pas-
siones uocant, ex quo patet, quod pas-
siones animae sunt idem quod affe-
ctiones: sed affectiones mani-
feste pertinent ad partem appetitua,
& non apprehensiuam: ergo &
passiones magis sunt in appeti-
ua, quam in apprehensua.

Respondendum dicendum, quod sicut in
dictum est, notio passionis impor-
tatur, quod patiens trahatur ad id, quod
est agens. Magis autem trahitur
anima ad rem per uim appetiti-
uam, quam per uim apprehensi-
uam; nam per uim appetitiuam anima
habet ordinem ad ipsas res, prout

fectum sonare.
Ad hoc dicitur, quod doctrina hic tradita non solum dicta, sed
probata ratione est: quia scilicet, ratio primationis & defectus co-
sistit in hoc, scilicet, a recessu a perfecto. Regulare quippe est, quod
unumquodque est magis minus, tale secundum sui constitutionem
proprium latitudinem, ut patet inductiue. Defectiua igitur cum
constituatur per hoc, quod est deficere ab aliquo; quanto magis
illo deficit, tanto magis erunt defectiua, hoc enim est propria
latitudo deficientis ut sic. Ex hoc autem quod defectiua ut sic,
penes maiorem elongationem a perfectione magis defectiua sunt:
consequens est, quod maior defectus non sit a minori defectu ut
propria causa, sed ex ipsa elongatione interuenit. Sicut enim in
perfectionibus intentio est penes accessum ad causam, quia per-
fectio effectus est ex causa: ita in malis defectus consequens est
set ex precedente in sua causa, ut propria causa defectus, ef-
fectus intenderetur secundum accessum ad causam. Et ex
hoc patet solutio primae obiectionis. In defectibus enim cau-
sa defectiua, non est propria causa effectus defectiui quod ad
defectum: sed ex hoc ipso quod magis elongatur a perfectio-
ri, magis defectiuum est. Unde licet pars apprehensua sit
causa appetitua, & potentialitas in apprehensua, causet po-
tentialitatem in appetitua, maior tamen potentialitas inueni-
tur in appetitua ex hoc ipso, quod magis recedit ab actu,
quam apprehensua: quod est dictum, quod potentialitas sua
non tota est a potentialitate apprehensua, sed ex necessitate
aduertit.

Cap. 1.
prim.
mo. 1.
trahit
trahit.

Art. 1.

aduens. Ad secundam autem obiectionem dicitur, quod quia, ve dicitur 10. Met. Mensura debet esse certissima. nihil prohibet quod ad nos defectus mensurari penes accessum ad aliquod positum summe deficient: sicut infirmitates maiores & minores dicitur per accessum ad mortem: & similiter potentia apud nos per accessum ad materiam primam, cum in rei veniente ille per recessum a vita, & iste per accessum ab actu, maiores vel minores sunt.

In responsione ad secundam, aduerte, quod non concedit author, quod vis appetitiva sit magis actiua simpliciter, sed quod ad principium actum exteriorum. Vis enim apprehensiva cum moueat appetitum, est magis in actu simpliciter, & magis actiua quodammodo: appetituum autem efficacior est ad actum exteriorum, quia ei obediunt vires exercitiae, & quia primum mouens est ad exercitium actus: quod tamen totum, ve in litera dicitur, habet ex eodem, ex quo habet quod sit magis passiva: ex natura namque appetitus est, & quod tendat in bonum, in finem, in rem, secundum se ipsam. Constat namque quod ex hoc quod finis est obiectum appetitus, supremus appetitus habet, quod sit motus simpliciter ad exercitium, & inueraliter, quod appetitus mouet mebrat: patet ex tertio de anima.

Super Quaestiones vigesima secunda Articuli tertium.

In articulo tertio dubium hic solendum occurrit, quod in pluribus locis moueri potest, & est dubium ad hominem, scilicet sanctum Thomam, scilicet, quo pacto ipse in prima parte, quaestio. 82. articulo quarto, ponit differentiam inter motionem intellectus a voluntate, & conuersio in hoc, quod intellectus finaliter, voluntas vero effectiue mouet. Et hic vult, quod bonum intellectum est, actuum in voluntatem.

Ad hoc dicitur, quod bonum apprehensum mouet appetitum dupliciter, effectiue scilicet & finaliter. Effectiue quidem, causando ipsum actum appetitus, finaliter uero, quoniam ipse actus in appetitu causatus tendit in bonum apprehensum, ut finem: differenter tamen apprehensum bonum causat utroque modo, quia ad causandum effectiue, virtus esse ut forma: ad causandum vero finaliter, virtus esse, ut esse, ut appetibile enim puta sanitas apprehensa ratione sui esse quasi forma, facit in appetitu desiderium sui ut sit in esse reali, iuxta illud Auerois in 12. Metaphysicae, commento 36. Balneum in anima agit desiderium, &c. Vnde in ser ceteras causalitates effectiua & hanc, qua appetibile mouet

Appetitum, duplex est differentia. Prima licet occulta, est quia reliquis, forma est ratio agendi, unde & passum assimilatur agenti: in hac uero ut bonum inueniatur omnifariam, obiectum formale appetitus esse, induit rationem formae, unde appetitus non suscipit similitudinem agentis, sed conueniens sibi in ordine ad tale appetibile. Secunda est manifesta: quia in ceteris, causalitas effectiua non per se est nisi effectiua. In hac uero necessaria ipse effectiua, est finalis non per accidens, sed per se: quoniam per se effectus eius est actus per se tendens in causam illam ut finem. Propter quod Auerois in De substantia orbis, reprehendit dicentes, finem non esse agens, dicendo quod finis significat agens significatione necessarii. Quia uero causalitas ista non est, nec potest esse pure effectiua, sed est effectiua & finalis, cum numerata est contra finale a sancto Thoma in prima parte & alibi: quia autem in ueritate intuenit causalitas effectiua, ideo hic & alibi quodammodo exprimitur, quod bonum apprehensum, est actiua, & appetitus, est passiuus &c. Est ergo differentia inter intellectum & voluntatem in mouendo in hoc, quod uoluntas mouet effectiue intellectum & alias animae vires quod ad exercitium actus, intellectus autem mouet illam finaliter, & cum hoc effectiue ad specificationem actus: & illa efficietia, quae necessario iungitur fini, propter quod, ut dictum est, finalis tantum causalitas expressa est. Quod autem haec sit authoris mens, non solum ex dictis nunc haberi potest, sed ex superius dictis, quod intellectus ratione obiecti mouet appetitum in genere causae formalis, de quo tamen nullus

& hoc habet ex hoc ipso, ex quo habet quod sit magis passiuus, scilicet, ex hoc quod, habet ordinem ad rem, prout est in seipsa: per actionem enim exteriorem, uenimus ad consequendas res.

Ad tertium dicendum, quod sicut in primo dictum est, dupliciter organum animae potest transmutari. Vno modo, transmutatione spiritali, secundum quod recipit intentionem rei. Et hoc per se inuenitur in actu apprehensiuo uirtutis sensitivae: sicut oculus immutatur a uisibili, non ita quod coloretur, sed ita quod recipiat intentionem coloris. Est autem & alia naturalis transmutatio organi, prout organum transmutatur, quantum ad suam naturalem dispositionem, puta quod calefit aut in frigidatur, uel alio modo simili transmutatur. Et huiusmodi transmutatio per accidens se habet ad actum apprehensiuum uirtutis sensitivae: puta cum oculus fatigatur ex forti intuitu, uel dissoluitur ex uoluntate uisibilis: sed ad actum appetitus sensitivi per se ordinatur huiusmodi transmutatio: unde in definitione motuum appetitivae partis, materialiter ponit aliqua naturalis transmutatio organi: sicut dicitur, quod ira est accensio sanguinis circa cor. Vnde patet, quod ratio passionis magis inuenitur in actu sensitivae uirtutis appetitivae, quam in actu sensitivae uirtutis apprehensivae, licet utraque sit actus organi corporalis.

ARTICVLVS III.
 Vtrum passio sit magis in appetitu sensitiuo, quam intellectu, qui dicitur uoluntas.

Ad tertium sic procedit. Vt, quod passio non magis sit in appetitu sensitiuo, quam in appetitu intellectiuo. Dicit enim Dionysius, ca. de di. no. quod Hierotheus ex quadam doctus diuiniore inspiratione non solum dicens, sed etiam patiens

In prima parte loco allegato sit mentio. Ex hoc enim habeo, quod si etiam cum dictione exclusiua, author dixisset intellectum mouere uoluntatem finaliter solum, adhuc starent, quae diximus, eo quod exclusio non fit a concomitantibus. Et ut dictum est, causam finalem concomitantur efficiens supradicto modo, & formalis respectu actuum, ut superius explanatum fuit.

Super Quaestiones vigesima secunda Articuli tertium.

In articulo tertio dubium occurrit de hoc, quod est in primo articulo dictum est, quod in sola anima & appetitu intellectiuo, nulla est proprie passio. Est autem ratio dubii, quia Scotus in primo sententiae, dicitur prima, quaestio. 3. & in 4. sententiae, distinctio. 49. quaestio. 7. ponit in uoluntate non solum operationes, sed passiones spirituales.

p. p. q. 6. 78. ar. 3.

In ff. illius. ca. 2. par. 2.